

ปรีดี พนมยงค์

100 ปีแห่งคนดี-คนกล้า คนสุดท้าย

วาระ ครบรอบ 100 ปีของ รัฐ-
บุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ไม่มีอะไรดีไปกว่า การรำลึกถึงคน
ธรรมดาสามัญที่ลุกขึ้นก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบ
ประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย
สูงสุด

แม้ว่า 67 ปีหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง นักการเมืองไทยยังมีมาตร-
ฐานน้ำเน่าเช่นที่เคยเป็น ส่วนระบบการ
เมืองและองค์กรต่างๆ ยังคงไม่พัฒนาไป
สู่การเมืองเพื่อประชาชนก็ตามแต่หาก 100
ปีที่แล้วไม่มีเด็กชายชาวนาที่ชื่อ “ปรีดี
พนมยงค์” วันนั้นสังคมการเมืองไทยอาจ
เลวร้ายกว่านี้หลายเท่า

ไม่มีคนชื่อ “ปรีดี” วันนี้ประเทศไทย
อาจไร้สิ้นเอกราชความภาคภูมิใจ หน้า
ประวัติศาสตร์ของขบวนการกู้ชาติที่ชื่อ
ขบวนการเสรีไทยจะหายไป จะไม่มี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง
ไทยจะไม่มีตำนานของคนดีและคนกล้าที่
ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อประเทศชาติและประชาชน
และจะไม่มีแบบอย่างของรัฐมนตรีที่ดีให้
คนรุ่นหลังได้เห็น

เพื่อรำลึกและยกย่อง คนดีและคน
กล้า “ประชาชาติธุรกิจ” สัมภาษณ์พิเศษ
ดร.วิญญู วรรณวิญญู นักกฎหมายรัฐธรรมนูญ
จาก ม.ธรรมศาสตร์ ซึ่งทำงานรับใช้
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่บ้านชานกรุง

ปารีส ประเทศฝรั่งเศส ในช่วง 3 ปีสุดท้ายก่อนอาจารย์ปรีดีถึงแก่อนิจกรรม บท
สัมภาษณ์นี้เป็นการแสวงหาตัวตนที่แท้
ของรัฐบุรุษผ่านปากคำของลูกศิษย์

ความภาคภูมิใจที่ได้รับใช้รัฐบุรุษ อาวุโสปรีดี

ท่านปรีดีเปิดโอกาสให้กับนักวิชา-
การมาก ผมไปช่วยท่านทำงานเพราะ
สนใจประวัติศาสตร์ ผมเป็นอาจารย์จาก
ธรรมศาสตร์และเรียนทางด้านรัฐธรรมนูญ
โดยตรง นอกจากนี้ยังทำงานในแวดวงที่
เกี่ยวกับท่านค่อนข้างมาก ตอนนั้นผม
เป็นอาจารย์ ผู้ช่วยท่านอาจารย์ไพโรจน์
ชัยนาม (ลูกศิษย์อาจารย์ปรีดี) พี่ชายของ
อาจารย์ไพโรจน์คือ อาจารย์ดิเรก ชัยนาม
ผู้ร่วมก่อการ 24 มิถุนายน 2475 •

ท่านเปิดโอกาสให้ผมไปช่วยทำงาน
แบบเป็นเรื่องราวก็หลายครั้ง เช่น ช่วย
เตรียมเอกสารข้อมูลและช่วยเขียนบทความ
โดยท่านจะเรียกให้ผมไปนั่งจดตามที่ท่าน
พูด แล้วนำไปพิมพ์ ตรวจสอบ ทำให้ผมได้
เรียนรู้จากท่านมาก ตรงไหนที่มีความ
เห็นเป็นอื่น ผมทักท้วง ร่วมกันค้นคว้า
โอกาสนี้เองทำให้ผมได้เห็นวิธีการทำงาน
ของท่านหลายอย่าง โดยเฉพาะความยึด
มั่นกับความถูกต้องในหลักวิชาการและข้อ
เท็จจริง แม้ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร
ก็ตาม สิ่งที่ต้องมาต้องถูกต้องในทาง

วิชาการ

สิ่งที่ผมประทับใจมาจนถึงทุกวันนี้
คือ ช่วงปี 2525 ตรงกับปีครบรอบ 50 ปี
การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผมเข้าไป
ช่วยทำงานเป็นฝ่ายวิชาการของสมาคม
นักเรียนไทยในฝรั่งเศส ปีนั้นเราจัด
นิทรรศการเป็นพิเศษ โดยผมเป็นคน
เตรียมเนื้อหาทางวิชาการ ทำให้ผมได้ไป
ค้นเอกสารทางประวัติศาสตร์เก่าๆ มาขึ้น
บอร์ด และพิมพ์เป็นเอกสารแจก

ผมได้เอกสารชิ้นหนึ่งมาขึ้นบอร์ด
เป็นเอกสารชื่อ “เจ้านายและข้าราชการ
กราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลง
ราชการแผ่นดิน ร.ศ.103” เป็น
เอกสารที่กรมศิลปากรตีพิมพ์ ผมตั้งใจ
เอาเอกสารชิ้นนี้ไปให้ท่านดู ปรากฏท่าน
โกรธมาก ท่านเรียกผมไปต่อว่า

“คุณเรียนถึงปริญญาเอก ทำไม
เห็นชื่อเอกสารชิ้นนี้แล้ว คุณทำไมไม่สืบ
ค้นว่าชื่อเอกสารสอดคล้องกับข้อเท็จจริง
ทางประวัติศาสตร์หรือไม่”

เพราะชื่อเอกสารทำให้คนเข้าใจว่า
ใน ร.ศ.103 มีพระบรมวงศานุวงศ์จำนวน
มากสนับสนุนให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง
แต่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ จะ
พบว่า มีพระบรมวงศานุวงศ์เพียง 4
พระองค์เท่านั้น ที่เห็นพ้องกับการ
เปลี่ยนแปลงการปกครอง ท่านวิจารณ์ว่า
หากพระบรมวงศานุวงศ์ส่วนใหญ่เห็นพ้อง

กับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจริง การเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ควรจะสำเร็จไปตั้งแต่ ร.ศ.103 แล้ว

ครั้งนั้นผมยอมรับว่าพลาดไป เพราะดูเพียงว่าเป็นเอกสารที่ราชการจัดทำ ไม่ได้ดูความจริงทางประวัติศาสตร์ นี่เป็นตัวอย่างที่เห็นว่า ท่านเคร่งครัดกับประวัติศาสตร์และความถูกต้องมาก

ระบบเศรษฐกิจที่ท่านปรารถนา

ท่านบอกว่าท่านเป็นสังคมนิยม ประชาธิปไตยแบบวิทยาศาสตร์ หมายความว่า รัฐมีบทบาทในการผลิต แต่ว่าต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย และโดยมีความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องชี้นำ แต่ผมว่าสิ่งที่สะท้อนออกมาจากงานเขียนของท่านคือ ท่านคำนึงถึงความเป็นไทยค่อนข้างมาก ลักษณะเช่นนี้ถ้าเป็นพรรคการเมืองในยุโรป จะมีการใส่นโยบายชาตินิยมลงไปด้วย ท่านจะเน้นความเป็นไทยลงไป ในเรื่องเศรษฐกิจ ท่านกลัวเราจะเสียเอกราชในทางเศรษฐกิจให้กับ ระบบบรรณานุกรม (ระบบจักรวรรดินิยม) อันเป็นระบบทุนข้ามชาติ จำนวนมหาศาลที่จะเข้ามาครอบงำระบบเศรษฐกิจ

ถ้าท่านปรารถนาอยู่ท่านจะรู้สึกอย่างไรกับการเมืองไทย

ท่านปวดใจกับการเมืองไทยหลายเรื่อง ท่านกระทบกระเทือนใจมากกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ถ้าอ่านบทความหลายชิ้น ท่านบอกว่า เป็นเรื่องนักศึกษาประชาชนต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย โดยยอมสละเลือดเนื้อและชีวิต แต่ถูกคนบางกลุ่มแย่งชิงอำนาจประชาธิปไตย โดยการเขียนรัฐธรรมนูญ

ที่ไม่คำนึงถึงข้อเรียกร้องของนักศึกษาประชาชน พอมาร 6 ตุลาคมยิ่งหนักเข้าไปอีก คือ มีการบาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก สร้างระบบเผด็จการพลเรือนขึ้นมา ท่านเขียนบทความว่า “จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน 14 ตุลา” เหตุการณ์ 6 ตุลาคม เป็นเรื่องที่ท่านเตือนไว้แล้ว

หากท่านยังอยู่ท่านจะเห็นเหตุการณ์ พฤษภาคม 2535 ประชาชนสู้กับทหาร ซึ่งเราหวังว่าจะเป็นครั้งสุดท้าย ที่ประชาชนบาดเจ็บล้มตาย หลังจากนั้นทหารกลับเข้ากรมกอง แต่อำนาจทางการเมืองก็ยังไม่เป็นของประชาชน กลายเป็นว่า นักการเมืองเข้าไปแสวงประโยชน์จากการบาดเจ็บล้มตายของประชาชน สิ่งที่ได้มาอย่างเดียวคือ แก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายกฯ มาจาก ส.ส.แค่นั้นเอง ไม่คุ้มค่าเลย ตัวเลือกของคนที่จะมาเป็นนายกฯ ก็แคบลง จนเราเห็นหน้าแล้วเมื่อ วันนี้นักการเมืองว่า ให้คนเลวน้อยที่สุดเป็นนายกฯ ไปก่อน

ผมเชื่อว่า ถ้าวันนี้ ท่านยังอยู่ได้ เห็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ท่านคงปวดหัวกับกระบวนการปฏิรูปการเมือง เพราะอำนาจยังไม่เป็นของประชาชนเต็มที่ ในที่สุดสถาบันต่างๆ ที่ตั้งขึ้นมา ก็ถูกพลังอำนาจที่ต้องการจะเหยี่ยวรังถึงไปสู่ระบบเดิม ทำให้รัฐธรรมนูญเสียผลไปอีก สถาบันต่างๆ ไม่นำไปสู่การปฏิรูปการเมือง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญ องค์การจัดสรรความดี

คุณูปการต่อสังคมไทย

ประการแรก การนำเอาระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดเข้ามาในประเทศไทยจนเป็นผลสำเร็จ

หากเรามองจากบริบทในปัจจุบัน ดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดา เพราะคนรุ่นหลังเกิดมาก็มีรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว แต่ถ้าย้อนมองกลับไปช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้ที่เรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครองสิ่งที่เขาจะได้รับคือ โทษประหาร เพราะก่อน 24 มิถุนายน 2475 คือยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การต่อสู้ของท่านปรีดีคือข้อเท็จจริงที่ไม่มีใครโต้แย้งได้

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเรื่อยมา มีการรัฐประหารหลายครั้ง จนถูกเรียกว่าเป็นวงจรอุบาทว์ แต่คณะรัฐประหารหรือผู้ขึ้นมาใช้อำนาจจะต้องยอมให้มีรัฐธรรมนูญ อย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีรัฐธรรมนูญชั่วคราว ไม่มีใครคิดจะกลับไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ถือเป็นความสำเร็จที่ค่อนข้างคงทนถาวร

ประการที่สอง ท่านต่อสู้เพื่อให้ประเทศไทยได้รับเอกราชสมบูรณ์ ไม่ว่าก่อนหรือหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ช่วงก่อนสงครามโลก ตอนที่เรายกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาค ท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และสามารถทำได้สำเร็จในปี พ.ศ.2486 ทำให้เรามีเอกราชครบถ้วนสมบูรณ์

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อญี่ปุ่นรุกเข้ามาในดินแดนประเทศไทย ปี พ.ศ.2485 ท่านเป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยทำงานร่วมกับสัมพันธมิตรขับไล่ญี่ปุ่น ทำให้หลังสงครามโลกครั้งที่สองเราไม่ถูกปฏิบัติแบบเดียวกับประเทศแพ้สงคราม ท่านเป็นรัฐบุรุษที่เราเรียกได้อย่างสนิทใจ เพราะต้องเข้าใจว่ารัฐบุรุษต่างจากนักการเมือง ท่านเป็นนักการเมืองที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับของประชาชน ต่างจากนักการเมืองที่มาแล้วก็จากไป อีกไม่นานคนก็ลืม

ทำไมคนบางกลุ่มไม่ยอมรับท่านปรีดี

มีเรื่องเดียวที่คนบางกลุ่มไม่ยอมรับท่านปรีดีและไม่มีใครโต้แย้ง คือ กรณีสวรรคต เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเพราะนักการเมืองจากพรรคประชาธิปัตย์ตอนนั้นที่ใช้วิธีการที่สกปรก ไปดึงท่านเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยที่ท่านไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง แล้วพอหลังเกิดการรัฐประหาร 2490 ท่านต้องอพยพลี้ภัยไปต่างประเทศ ทำให้คนรุ่นหลังรับฟังข้อมูลด้านเดียว โดยไม่ใช้ตรรกวิเคราะห์ว่าเป็นไปได้แค่ไหนที่ท่านจะเข้ามาเกี่ยวข้องมัวหมองในเรื่องนี้ ผมว่าเป็นเรื่องเดียวที่ทำให้คนแคลงใจท่าน

อย่าลืมว่าหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ย่อมเป็นธรรมดาที่กลุ่มอาจารย์ปรีดีจะอยู่ในอำนาจอย่างต่อเนื่อง พอหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านโดดเด่นมากในฐานะหัวหน้าขบวนการเสรีไทย และผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ท่านมีลูกศิษย์ลูกหาจำนวนมาก ฐานการเมืองจึงแข็งแกร่งมาก ดังนั้น จึงมีความพยายามโค่นล้มท่านทุกวิถีทาง และวิธีที่ดีที่สุดคือ ดึงท่านมาเกี่ยวข้องกับกรณี

สวรรคต แต่ที่น่าเศร้าใจ คือ มีขบวนการกล่าวหาท่านในเรื่องนี้ยังมียุจนถึงวันนี้ ผมถือเป็นเรื่องประหลาดมาก

ท่าทีพรรคประชาธิปัตย์ปัจจุบัน

ผมเชื่อว่าหลายคนมีใจให้ท่านปรีดี เพราะหลายคนก็จบจากธรรมศาสตร์กล่าวสำหรับคุณชวน หลีกภัย เอง ท่านเคยเล่าว่า ช่วงเป็นทนายและได้รับติดต่อไปว่าความให้กับลูกความคนหนึ่ง แล้วปรากฏว่าลูกความคนนั้นพูดจาโจมตีท่านปรีดีในทางที่เสียหาย คุณชวนก็ถอนตัวไม่เป็นทนายความให้ แสดงว่าคุณชวนก็มีใจให้แต่มองจากพรรคประชาธิปัตย์แล้ว ผมยังไม่เห็นว่าพรรคนี้จะรื้อฟื้นยกย่องคนที่ทำคุณงามความดีให้กับแผ่นดินไทย

100 ปีของอาจารย์ปรีดี

ผมอยากให้มันเป็นโอกาสที่สังคมไทยได้ยกย่องคนดีจริงๆ ไม่ใช่ยกย่องคนที่ทำความดีด้วยการสร้างภาพ เพราะท่านปรีดีคือนักการเมืองที่มาจากคนธรรมดาสามัญ ซึ่งทุ่มเทกำลังกาย กำลังสติปัญญา

ทุกอย่างเพื่อการกินดีอยู่ดีของประชาชนไทย และเพื่อผลประโยชน์ประเทศชาติ

ท่านเคยบอกว่าที่ท่านคิดทำการใหญ่เปลี่ยนแปลงการปกครอง ทุ่มเทเพื่อประชาธิปไตยสร้างผลงานในทุกกระทรวงที่ดำรงตำแหน่ง เพราะท่านคิดถึงบุญคุณของประชาชนที่ให้ทุนท่านไปศึกษาต่างประเทศ ท่านถือว่าทุนของกระทรวงยุติธรรม คือเงินภาษีอากรของประชาชน

คนดีมีมาก แต่คนดีที่กล้าทำดีมีน้อย

การเมืองไทยมีแต่นักประนีประนอมเต็มไปหมด แต่หาคนที่ยืนยืนยัดมันในหลักการมีน้อยไม่ค่อยมี ผมยกตัวอย่างความเป็นคนดีและคนกล้าของท่าน ในช่วงญี่ปุ่นเข้ามายึดแผ่นดินไทย ญี่ปุ่นพยายามที่จะแทรกแซงระบบการเงิน ท่านในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังไม่ยินยอม จนญี่ปุ่นต้องบีบบังคับจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกฯ ในช่วงนั้น ให้หาตำแหน่งใหม่ให้ท่านไปเป็นผู้ตรวจราชการแผ่นดิน

